

Χριστιανική Ανθρωπολογία: Η σχέση του ανθρώπου με το Δημιουργό του

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η μελέτη της κας Νίκης Νικολάου σχετικά με τη διαλεκτική της χριστιανικής ανθρωπολογίας και της σύγχρονης Βιοηθικής συνεχίζεται (προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=77880>) με την παράθεση των κεντρικών θέσεων της Χριστιανικής Ανθρωπολογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Εισαγωγή

Είναι αδύνατο να εντοπιστεί ένα κεφάλαιο στα γραπτά κείμενα του Χριστιανισμού, το οποίο αναφέρεται εξ ολοκλήρου στην ανθρωπολογία. Ωστόσο, μέσα από την Αγία Γραφή και τα πατερικά συγγράμματα, μπορούν να βρεθούν στοιχεία, τα οποία μας βοηθούν στο σχηματισμό και στην παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης ανθρωπολογίας βασισμένης στην Ορθόδοξη πίστη. Η πρώτη ενότητα θα μας εισδύσει στη χριστιανική ανθρωπολογία, ξεκινώντας με την ανθρώπινη αρχή, δηλαδή την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη, και συνεχίζοντας με την παρουσίαση των ανθρωπολογικών διδασκαλιών του Χριστιανισμού. Ακολουθώντας, στη δεύτερη ενότητα, θα γίνει αναφορά στην πτώση των πρωτοπλάστων, στην ενανθρώπιση του Υιού και Λόγου του Θεού και στο σκοπό της ύπαρξης του ανθρώπου. Θα ολοκληρώσουμε το παρόν κεφάλαιο με μια συνοπτική παρουσίαση όσων εξετάστηκαν.

1. Η ανθρώπινη ύπαρξη

1.1. Η δημιουργία του ανθρώπου και η σχέση του με τον Δημιουργό του

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» [8]

. Τα χωρία αυτά, τα οποία εντοπίζονται στο κεφάλαιο της Γένεσης της Πεντατεύχου της Παλαιάς Διαθήκης, αναφέρουν τη δημιουργία του ανθρώπου από τον Τριαδικό Θεό. Αποτελούν την πρώτη μαρτυρία του Χριστιανισμού για τη δημιουργία του ανθρώπου και αποτέλεσαν το θεμέλιο στο οποίο στηρίχτηκαν οι Πατέρες της Εκκλησίας για να αναπτύξουν την Ορθόδοξη διδασκαλία περί του ανθρώπου.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάπτυξη των γεγονότων της δημιουργίας του ανθρώπου, πρέπει να γίνει μια μικρή αναφορά στον Θεό και στην κοσμολογία, δηλαδή στη δημιουργία του κόσμου, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τους θεόπτες Πατέρες της Εκκλησίας. Ο Θεός, λοιπόν, είναι «ὁ ἀπ' ἀρχῆς ὢν»[9]. Κατά τον Μέγα Βασίλειο τα κύρια γνωρίσματά Του είναι «το ἀκτιστον, το αρχικόν ἢ δεσποτικόν καὶ ἡ φυσικὴ ἀγαθότης»[10]. Τα τρία πρόσωπα του Θεού, ἴτοι ο Πατήρ, ο Υἱός και το Ἅγιο Πνεῦμα, συνεργούν στη δημιουργία του κόσμου. Ο όρος δημιουργία καθαυτός, δείχνει ότι ο κόσμος είναι έργο κάποιου.

Με ελεύθερη θέληση, δημιουργούν, το σύμπαν «εκ του μηδενός» ή αλλιώς «ἐξ οὐκ ὄντων» *«αποκλείοντας κάθε φυσική συγγένεια ανάμεσα στο Θεό και στη δημιουργία και, ταυτόχρονα, κάθε θεωρία περί αιωνιότητας του κόσμου και προϋπαρξῆς του με το μόνο αἰώνιο καὶ αθάνατο Ὀν που εἶναι ὁ Θεός»*[11]. Επομένως, η κτίση είναι δημιούργημα της ελεύθερης βούλησης του Θεού και έχει ιστορική αρχή δημιουργίας. Ταυτόχρονα διακρίνεται ο Δημιουργός και η δημιουργία, το άκτιστο και το κτιστό αντίστοιχα. Το τελευταίο, αποτελεί την πρώτη βασική διάκριση που κάνουν οι Πατέρες, όσον αφορά στη χριστιανική ανθρωπολογία.

Έπειτα, προχωρούν παραπέρα παρουσιάζοντας ακόμη μια σημαντική διάκριση: *«ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἡ συντήρησις τῆς κτίσεως, οφείλεται αποκλειστικά καὶ μόνο στην ποιητικὴ καὶ συνεκτικὴ θεία ἐνέργεια, ἡ ὁποία εἶναι ἀκτιστὴ καὶ πηγάζει ἀπὸ τὴ θεία οὐσία»*[12]. Το Εἶναι της κτίσης είναι απόλυτα εξαρτημένο από το θείο Εἶναι. Όλη η κτίση, λοιπόν, οφείλει την ύπαρξή της στον Θεό και για αυτό υπάγεται σε

Αυτόν και εξαρτάται από Αυτόν. Εάν η κτίση δεν είχε σχέση με το Δημιουργό της, τότε θα έτεινε προς την ανυπαρξία. Επειδή, όμως ο Θεός καλεί την κτίση στην ύπαρξη, η κτίση υπάρχει, δηλαδή η κτίση υπάρχει γιατί μετέχει στις άκτιστες θείες ενέργειες. Η μη μετοχή, συνεπάγεται την ανυπαρξία. Άρα, η δημιουργία τελεί κάτω από μια διαρκή απειλή επιστροφής στο μηδέν, την οποία όλα τα δημιουργήματα τη ζουν ως φθορά και θάνατο. *«Η αξία όλων των κτιστών, συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου, εξαρτάται από τη σχέση τους με το άκτιστο και ο σκοπός της υπάρξεώς τους φανερώνεται μέσα στην προοπτική του ακτίστου, στην αιώνια προοπτική παραμονής τους στο είναι»*[13].

Επιστρέφοντας στη δημιουργία του ανθρώπου, πρέπει να τονιστεί ότι ο άνθρωπος δεν δημιουργήθηκε απλά με τον προστακτικό λόγο του Τριαδικού Θεού, αλλά από τα ίδια τα χέρια Του. Ο πρωταρχικός σχηματισμός του ανθρώπου, λέγεται δημιουργία και όχι γέννηση, γιατί η δημιουργία έγινε από τα χέρια του Θεού, ενώ η γέννηση είναι μια διαδοχική διαδικασία[14]. Ο Θεός διέπλασε το σώμα του ανθρώπου από το χώμα της γης και του έδωσε λογική και νοερή ψυχή με τη δική του πνοή[15]. Είναι το μόνο δημιούργημα το οποίο έπλασε ο Θεός με τα χέρια Του και όχι με τον λόγο Του. *«Από όλη τη δημιουργία μόνο ο άνθρωπος είναι θεόπλαστος»*[16]. Προϋπάρχοντος του υλικού αυτού κόσμου, ο Θεός Πατέρας κατασκευάζει το ανθρώπινο σώμα *«εν συνεργασία με τα άλλα δύο πρόσωπα της Αγίας Τριάδας και εμφυσά σε αυτό πνοήν ζωής»*[17]. Η δημιουργία του έγινε όταν είχε συμπληρωθεί ο κύκλος της δημιουργίας των νοερών και αισθητών όντων, δηλαδή στο τέλος όλης της δημιουργίας ούτως ώστε *«να ενώσει την κτιστή δημιουργία με τον άκτιστο Θεό»*[18].

Όπως και η υπόλοιπη κτιστή δημιουργία, έτσι και ο άνθρωπος οφείλει την ύπαρξή του στον όντως Όντα, επειδή προήλθε από Αυτόν και ζει ένεκα της σχέσης του με Αυτόν[19]. Η ζωή είναι ένα δώρο που προσφέρεται και πηγάζει μόνο από τον Θεό. Είναι δώρο της αγάπης και της φιλανθρωπίας της βουλής του Θεού. *«Μόνο ο Θεός παρέχει τη ζωή, γιατί είναι η κυριώνυμος πηγή της ζωής»*[20]. Επιπλέον, ο άνθρωπος, έχει επαφή και επικοινωνία μόνο με τις θείες ενέργειες και όχι με την ουσία του Θεού, η οποία παραμένει ανέπαφη και ασύλληπτη. Μεταξύ Θεού και ανθρώπου, υπάρχει μια οριακή διάκριση, ένα οντολογικό χάσμα, μια χαώδης διαφορά.

[Συνεχίζεται]

- [9] Νίκος Ι. Νικολαΐδης, *Ανάλεκτα ή Περί του όντως Όντος και των όντων*, τόμος Α, (Θεσσαλονίκη: Π.Σ. Πουρναράς, 2002), σ. 14
- [10] Ολυμπία Παπαδοπούλου-Τσανάνα, *Η ανθρωπολογία του Μεγάλου Βασιλείου*, (Θεσσαλονίκη: Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, 1970), σ. 21
- [11] Ιωάννης Δ. Ζηζιούλας, *Η κτίση ως Ευχαριστία. Θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογίας*, (Αθήνα: Ακρίτας, Σειρά «Ορθόδοξη Μαρτυρία» αρ. 44, 1992³), σ. 93 επ.
- [12] Νίκος Ι. Νικολαΐδης, *Ανάλεκτα ή Περί του όντως Όντος και των όντων*, ό.π., σ. 19
- [13] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, (Άγιο Όρος: Ιερά Μέγιστη Μονή Βατοπεδίου, 2005), σ. 57
- [14] Ιωάννης Δαμασκηνός, *Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου πίστεως*, Κείμενο-Μετάφραση-Εισαγωγή-σχόλια Νίκου Α. Ματσούκα, (Θεσσαλονίκη: Π. Σ. Πουρναράς, 2009), σ. 205
- [15] Στο ίδιο, σ. 151
- [16] Γεώργιος Τσιμίγκας, Γεωργία Βασιλοπούλου, *Βασικές αρχές βιοηθικής και ορθόδοξης ηθικής*, ό.π.,σ. 165
- [17] Αρχιμ. Αιμιλιανού Σιμωνοπετρίτου, *Λόγος περί νήψεως*, Ερμηνεία στον Άγιο Ησύχιο, Ιερό Κοινόβιο Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Ορμύλια Χαλκιδικής 2007, σ. 4-5
- [18] Ιωάννης Δ. Ζηζιούλας, *Μαθήματα Χριστιανικής Δογματικής, Κεφάλαιο Ε: Περί Δημιουργίας, Σωτηρίας, Χριστολογίας και Εκκλησιολογίας*, (<http://www.oodegr.com/oode/dogmat1/E2.htm>), ημερομηνία ανάκτησης 20/12/2012
- [19] Νίκος Ι. Νικολαΐδης, *Ανάλεκτα ή Περί του όντως Όντος και των όντων*, ό.π., σ. 90
- [20] Γεράσιμος Ζαφείρης, *Αι αμβλώσεις και η Ορθόδοξος Εκκλησία, Θέσις και αντιθέσις*, ό.π., σ. 29